

Vztah k ostatním ptákům

V obou letech zahnízdily do 500 m od hnízda krkavců káně lesní. Krkavci zaháněli káně z bezprostředního okolí hnízda. Při přeletu pole dorážela na krkavce čejka chocholátá.

Závěr

Je možné konstatovat, že krkavec velký (*Corvus corax*) se stal progresivně se šířícím druhem. Proto je třeba věnovat mu zvýšenou pozornost. Bude nutné zachytit co nejpřesněji proces šíření druhu v Čechách a všimnout si všech jevů s tím souvisejících. Bude zejména potřebné sledovat podrobně a ze všech směrů adaptaci tohoto druhu na pro něj netypické prostředí intenzivně využívané kulturní krajiny. Poměrně hustá síť odborně erudovaných amatérských ornitologů a v neposlední řadě i profesionálních pracovníků by k tomu měla být dobrým předpokladem.

Zusammenfassung

Kolkrabe brütet in der Umgebung von Hradec Králové (Ostböhmen).

Drei Kilometer östlich von Hradec Králové fand ich 1985 ein Kolkrabennest. 1986 brüteten die Kolkraben in einem Waldkomplex, 1,5 km entfernt vom ursprünglichen Nistort. Am 16. April wurden hier drei 16-18 tagige Junge beringt.

Literatura

- Hudec, K. et al., 1983: Fauna ČSSR - Ptáci 3/II. Academia, Praha.
Jezdinský, P., 1980: Zkušenosti z odchovu krkavce velkého v zajetí. *Živa*, 28:153-154.
Kokeš, O., 1980: Krkavec velký a jeho osudy v Čechách. *Živa* 28: 148-152.
Špínar, Z. V., 1985: Krkavci opět v Čechách. *Nika*, 6:132-133.
Vodák, L., 1980: Krkavci velcí na Šumavě. *Živa*, 28:152.

Adresa autora:

Jiří Zajíc
Rudé armády 810
500 03 Hradec Králové

Výskyt ťuhýka obecného (*Lanius collurio*) na Přeloučsku

Ing. Jiří Žaloudek

V naší krajině, kde došlo v posledních letech, vlivem intenzivní zemědělské výroby k pronikavým změnám, které se ve většině případů negativně odrazily na přírodním prostředí, dochází k rychlému úbytku některých živočichů. Tento osud postihl i kdysi běžného ptáka - ťuhýka obecného (*Lanius collurio*).

Jsou však místa, kde se tento pták ještě poměrně hojně vyskytuje. Jednou z těchto oblastí je okolí obcí Morašice, Zdechovice a Spytovice. Zmíněné území se nchází přibližně 7 km jihozápadně od Přelouče na samém úpatí Železných hor (240 - 280 m n.m.). Podnebí je zde mírně teplé (průměrná roční teplota 8,6 °C a sušší (průměrné roční srážky 576 mm). Sledované území má rozlohu přibližně 2 km². Tvoří ho zemědělsky obhospodařované pozemky - 60 % pole (ve sledovaném období se zde pěstovalo střídavě žito a kukuřice), 35 % louky, 5 % sady a zahrady. Nachází se zde několik nevelkých polních remízků, podél komunikací se táhne částečně staré stromořadí (olše, topol, švestka), částečně hustá křoví převážně z vrby a břízy. Celá oblast je sevřena borovými lesy, pouze severním směrem pokračuje intenzivně obhospodařovaná zemědělská krajina. Celkově jde o pestrou ekologicky vyváženou krajinu.

Sledováním ťuhýka obecného jsem se zabýval v letech 1982 - 1984 v rámci širšího výzkumu ptáků v mimolesní zeleni. Pozorování jsem prováděl vždy od počátku května do konce června. Byl sledován počet ptáků, místa výskytu, chování ptáků, preference určitých druhů dřevin, vliv zemědělské činnosti na počty ptáků apod. Hnízda hledána nebyla, hnízdění je usuzováno pouze z výskytu párů v hnízdním období na určité lokalitě a charakteristického chování ptáků (na některých lokalitách bylo možno podle donášení hmyzu snadno najít hnízdo).

Lokalita č. 1 "Obec" - 0,37 ha

Vlhký háj přímo sousedící s obcí Morašice. Porost tvoří především bříza bradavičnatá (*Betula verrucosa*) a různé druhy vrby. Větší část je pouze křovinatá s podrostem devětsilu obecného (*Petasites officinalis*). Silně podmáčená lokalita je místy až bažinatá. Po celé sledované období zde hnízdil jeden pár ťuhýků obecných. Samec často zaléтал na staré švestky k přilehlé komunikaci, samice se zadržovala pouze v křovinatém porostu lokality.

Lokalita č. 2 "Pálenec" - 0,44 ha

Suché kamenité návrší uprostřed polí. Celá lokalita je hustě porostlá křovím, především šípku (*Rosa canina*), ostružiníku

(*Rubus fruticosus*), lísky (*Corylus avellana*), nízké břízy a dubu letního (*Quercus robur*). Na okolních polích se po celé sledované období pěstovalo žito. Pravidelně se zde vyskytoval pár ťuhýků obecných.

Lokalita č. 3 "Skalka" - 1,05 ha

Větší polní remízek se zbytky starého třešňového sadu, místy hustě zarostlý porostem šípku, trnky (*Prunus spinosa*), hlohu (*Crataegus oxyacantha*) a ostružiníku. V přilehlých polích byla pěstována střídavě kukuřice a žito. Jeden pár ťuhýků se zde vyskytoval po celé sledované období, v roce 1984 byl pozorován druhý samec. Druhá samice nebyla pozorována, proto nelze hnízdění dvou párů bezpečně prokázat.

Lokalita č. 4 "Kulhavova skalka" - 0,58 ha

Typický polní remízek, tvořený převážně řídkým porostem dubu letního, borovice lesní (*Pinus silvestris*), švestky, místy velmi hustě šípek a ostružiník. Pravidelně zde hnízdil pár ťuhýků v šípkovém křoví na okraji remízku. Samec občas zalétal asi 150 m k potoku, kde sedal na rákosí a lovil.

Lokalita č. 5 "Na kopci"

Hustý porost nepěstěné švestky prorostlé šípkem a ostružiníkem podél cesty při okraji lesa. Rozlohu nelze jednoznačně stanovit, ale pár ťuhýků byl pozorován na ploše přibližně 0,5 ha. Tento pár zde byl pozorován až od roku 1983 po vykálení přilehlého lesního porostu a tím vzniklé paseky. Často byl pozorován samec i samice při přeletech z křovin na paseku a zpět.

Lokalita č. 6 "Na žlábků"

Jedná se o louky s mnoha mezemi. Na některých rostou menší šípkové keře, staré třešně, švestky a ořešáky. Po celé sledované období zde byl pozorován samec ťuhýka, s poměrně velkým akčním rádiem oproti ostatním lokalitám. Byl pozorován při přeletech na místa vzdálená od sebe až 300 m. Přestože samice pozorována nebyla, je nanejvýš pravděpodobné, že se na

tomto území vyskytuje a jde o hnízdní pár.

Tabulka 1

Počty ťuhýků obecných v jednotlivých letech:

	1982	ø km2	1983	ø km2	1984	ø km2
Počet párů	5	2,5	6	3	6	3
Celkový počet ptáků	10	5	12	6	13	6,5

Z uvedeného přehledu vyplývá, že ťuhýk obecný nachází na uvedeném území příhodné podmínky ke hnízdění. Obsazuje zde stabilně prakticky všechny vhodné lokality. Jeho početní stavy je zde možno považovat za maximální. Za tři léta pozorování je možno vyvodit závěr, že ťuhýku obecnému stačí ke hnízdění relativně malé plochy (zde min. 0,37 ha), samice se převážně zdržuje v hustých křovinách, samec naopak vyhledává exponovaná místa a občas se vydává na přelety i značně daleko od hnízda (zde max. 150 m). Vyhledává ke hnízdění nejčastěji jižní a jihovýchodní expozice. Na sledovaném území se jevila silná vazba na místa s porosty šípku. Mimo lokalitu č. 1 na všech ostatních rostly keře šípku, místy velmi rozsáhlé. Zemědělská činnost ani druh pěstované plodiny neměl na populaci či množství ťuhýků žádný vliv.

Závěrem lze říci, že při zachování místní krajiny lze očekávat, že se zdejší populace ťuhýků obecných (není-li příčina ústupu tohoto druhu jiná) udrží i v dalších letech bez větších výkyvů. Nelze vyloučit, že při vhodné restauraci krajiny - výsadba křovin, především trnitých - by se mohly počty ťuhýků obecných opět zvýšit.

Souhrn:

Autor popisuje hnízdění ťuhýka obecného (*Lanius collurio*) v letech 1982 - 84 na území 2 km² na Přeloučsku (240 - 280 m n. m.). Na tomto území našel 6 hnízdních lokalit sledovaného druhu. Ťuhýk obecný vyhledává ke hnízdění nejčastěji jižní a jihovýchodní expozice svahu. Zároveň byla zjištěna silná vazba hnízdního místa na porosty šípku. Zemědělská činnost neměla na populaci žádný vliv.

Zusammenfassung:

In den Jahren 1982 - 1984 beobachtete der Autor das Brüten des Neuntöters (*Lanius collurio*) auf einem 2 km² grossen Gebiet von Přelouč (240 - 280 m u. d. M.). Er fand dort 6 Nester der untersuchten Art. Der Neuntöter suchte zum Brüten grossenteils südliche und südöstliche Hanglagen aus. Gleichzeitig wurde

eine starke Bindung am Orte mit Heckenrosenbewuchs festgestellt. Landwirtschaftliche Tätigkeit hatte auf die Population keinerlei Einfluss.

Literatura:

Hudec, K.: Fauna ČSSR Ptáci III_2 Academia 1983

Štancl, L.: Akce "Lanius" a výsledky výzkumu hustoty osídlení na Bohdanečsku z roku 1981. Sborník IV. Vých. pob. ČSO 1983

Adresa autora:

Ing. Jiří Žaloudek
Morašice 21
533 11 Zdechovice

Pozorování strnada severního (*Calcarius lapponicus*) a pěnká-
vka sněžného (*Montifringilla nivalis*) na Lanškrounsku

František Štancl

Při odvozu dřeva z plného letiště JZD Výprachtice vyle-
teval z pod kol jedoucího nákladního auta pták, na první pe-
hled podobný e strnada rákosního. Vždy vylétěl až v poslední
chvilí a musel jsem řidiče neustále upozorňovat, aby zpomalil,
jinak by jej pravděpodobně přešel. Při odvozu dalšího nákladu
jsem se zastavil doma pro dalekohled 10 x 50 a "Petersonův"
klíč na detailní určení pozorovaného ptáka.

V době pozorování 28. února 1985 byla všude na polích
asi 70 cm vrstva sněhu. Pouze příjezdová cesta ke skládkám
dřeva byla vyhrnuta buldozerem. Tam, kde radlice zajela hlou-
běji, objevil se černý pruh polní cesty. Těchto míst s černý-
mi skvrnami cesty bylo na dvou kilometrech cesty jenom pár a
právě na nich se pozorovaný pták zdržoval. Strnad byl nápad-
ně krotký a nechal k sobě přiblížit na 3 až 4 metry. Zdálo se,
že jeho odchyt bude snadnou záležitostí. Po natažení 6 m "ja-
ponky" jsem se jej pokoušel nadehnat. Strnad přede mnou rych-
le pobíhal, detlačil jsem jej několikrát až k síti, ale zde
se pokaždé vše skončilo, protože ji vždy elegantním obloučkem
obletěl a sedl si na druhou stranu.

Na tak malou vzdálenost bylo snadnou záležitostí jeho
přesné určení. Jednalo se o e strnada severního (*Calcarius
lapponicus*). Hlavu měl podobnou e strnada rákosního, ale nad
okem byla černá přetata nadečným pružkem žlutavé barvy. Dále
měl tmavě skvrněné hrdle oddělené po stranách bělavým pruž-
kem, bělavá byla i spodina těla. Na noze byl nápadný dlouhý
"linduščí" zadní dráp. Při detailním pohledu byl vidět žluta-
vý zobák s černou špičkou.

Pe každé natlačce se opět obloučkem vrátil na původní
místo.

Pe čtvrtém natlačení si sedl na sních a počal cvrčivě
zpívat a posléze hvízdavě vábit. Z oblehy se nedaleko něho
snesl další strnad, jak jsem si v první chvíli myslel. Tento
nový pták se však od něj zřetelně lišil velikostí a vlnoví-
tým způsobem letu. Na vzdálenost 30 m jsem si jej dobře pro-
hlédl. Byl asi e polovinu větší, než sledovaný strnad.